

Rusya İmparatorluğu'nu
300 Yıl Yöneten Romanov Ailesi'nin
100 Yıllık Efsanesi

ANASTASYA

Olga, Maria, Tatiana ve Anastasya. Dört kız kardeş. Erkek kardeşleri Aleksey, babaları Rus Çarı II. Nikolay ve anneleri Aleksandra (İngiltere kraliçesi Victoria'nın torunu). 1917 Bolşevik İhtilali'nde tahttan indirilen II. Nikolay, ailesiyle birlikte Sibiryâ'daki Yekaterinburg'a sürgüne gönderilir. Beraberlerinde aile doktoru Eugene Botkin, Çar'ın hizmetçisi Aleksey Trupp, Çariçe'nin hizmetçisi Anna Demidova ve aşçı İvan Karitonov da vardır. On bir kişi I. Dünya Savaşı'nın son yıllarında zor günler geçirir. Yekaterinburg'da sürgünde, mühendis İpatiev'in evinde geçen dokuz aydan sonra, Bolşevik Sovyet yönetimi, Çar taraftarlarının Çar'ı kaçırmamasından korkarak bu on bir kişiden kurtulma kararı alır. İnfaz için Ural Sovyet Birimleri'ne haber verilir. 17 Temmuz 1918'de İpatiev'in

evinde tutulan on bir kişi kilerde toplanır ve kurşuna dizilir. 23 yıllık II. Nikolay ve 300 yıllık Romanovlar dönemi böylece sona erer. Cesetleri bölgedeki, terk edilmiş bir maden ocağına gömmeyi düşünseler de bunu başaramazlar. On bir kişiyi maden ocağından iki üç kilometre ötede, açık bir alana alelacele gömerek kaçarlar. 60 yıl sonra bu toplu mezar bulundu, ancak dokuz kişinin kemiklerine ulaşıldı. İki ceset kayıptı. Bu kayıp iki kişinin ailenin küçük oğlu Aleksey ve küçük kızı Anastasya olduğu ileri sürülüyor. Yaklaşık yüz yıldır efsane haline gelen bir söylenti var. Anastasya ve Aleksey ölmediler; kaçtılar veya kaçırıldılar. Yani Romanov hanedanının nesli hâlâ devam ediyor. Adli genetik bilimi bu büyük sırrı yirmi yıldır çözmeye çalışıyor. Anlaşmazlıklar hâlâ gündemde ve devam edeceği benziyor.

Romanov hanedanı, 1613-1917 yılları arasında Rusya'nın tek hâkimiydi. Bolşevik İhtilali sonrası Lenin'in ilk icraatı hanedan ailesini ortadan kaldırmak oldu. 7 kişilik aile, doktoru ve hizmetçileriyle beraber 1917 Ekim Devrimi'nden dokuz ay sonra idam edildi. 1970'li yılların sonuna doğru jeolog Dr. Alexander Avdonin, toplu mezarı buldu. Ancak Gorbaçov'un özgürlük rüzgârları estiren değişim hareketine kadar bunu gizli tuttu. 1991'de Boris Yeltsin'in izniyle mezar resmi olarak açıldı. Rus ve İngiliz bilim adamlarının adli incelemeleri sonucunda, mezarda dokuz kişi olduğu açıklandı. Ural Dağları'nın doğusunda, Avrupa Asya sınırındaki Yekaterinburg'da bir köy yolundaki mezardan 1000'e yakın kemik ve diş parçası çıkarıldı. Yapılan adli genetik testler ile bu kemiklerin 5 kadın ve 4 erkek iskeletine ait olduğu tespit edildi. Erkeklerden biri Çar II. Nikolay, diğerleri açığı, doktor ve uşaktı. Kadınlar ise Çariçe, üç kızı ve dadiydi. Peki iki kişiye ne olmuştu? Onlar neredeydi? Mezardan evin en küçük kızı Anastasya'nın ve ailenin en küçüğü ve tek erkek çocuğu Aleksey'in kemikleri çıkmamıştı. İlerleyen yıllarda Anastasya'nın ve Aleksey'in katliamdan kurtulduğunu, başka bir ülkeye kaçtığını ve Romanov hanedanının devam ettiğini iddia edenler çıktı. Hatta Çar ve ailesinin yurtdışına kaçtığı, beş çocuklu bir köylü ailesinin öldürülerek mezara gömüldüğünü düşünenler de vardı. "Bir Çar hizmetçisiyle beraber gömülemez, dolayısıyla bu mezar Çar ve ailesine ait değil" diyenler de oldu. Bunların arasında Rus Ortodoks Kilisesi de vardı. Çalışmalarda artık sona gelmiş olsa da hâlâ kesin hükümlere varılamadı. Adli bilimciler arasındaki DNA savaşları yıllardır sürüyor.

Varisler yaşıyor mu?

Bu konuda çok söylenti var. Söylentiler özellikle Anastasya üzerinde yoğunlaşıyor. Anastasya'nın öldüğü tam olarak kanıtlanamadı. İnfazdan 84 yıl sonra Romanovlar'ın üç milyar dolarlık mirasından hak iddia edenlerden biri de Gürcistan'da yaşayan Natalya Bilihodze oldu. Bilihodze Anastasya olduğunu ileri sürerek Başkan Putin'e bir mektup yazdı. Ancak nasıl hayatta kaldığını, kurtulması için kimlerin yardım ettiğini, niçin Gürcistan'da

Anna, Anastasya mı?

1896 doğumlu Anna Anderson 1984'te 87 yaşında öldü. Yıllarca Anastasya olduğunu iddia eden Anderson bunu ispatlayamamıştı. Yıllar sonra Polonya asıllı bir fabrika işçisi olduğu söylentisi çıktı. 1970'li yıllarda bir bağırsak ameliyatı geçiren Anderson'un bağırsak dokusu hastanenin patoloji laboratuvarında saklanıyordu. Uzmanlar, bağırsak DNA'sı ile Çar'ın ve yakınlarının DNA'sını karşılaştırdı. Sonuçta akrabalık bulunamadı. Anderson, filmlere ve romanlara konu oldu. 1956 yapımı filmde Ingrid Bergman, Anderson'u canlandırdı. O filmde Çar'ın mirasına talip olan Anderson Anastasya olduğunu iddia ediyordu. 1997 yapımı çizgi filmde ise Anastasya Rusya'dan kaçıp kurtuluyordu. Çar'ın oğlu Aleksey olduğunu iddia eden Heino Tammet de Anderson gibi iddiasını ispatlayamadı. 1993'te Tammet'in karısı Sandra, kocasının 1962 yılında çekilen bir dişini adli genetikçilere gönderdi. Dişlerden DNA elde edildi, ancak Tammet'in Çar'ın oğlu olup olmadığına dair resmi bir açıklama henüz yapılmadı. Tammet 1997'de bir kan hastalığından öldü. Üçüncü karısı Sandra Tammet ise kendisinden bir ay sonra öldü. Bazılarına göre ise öldürüldü.

yaşadığını ve yıllardır bu sırrı niçin sakladığını açıklayamıyordu. Almanya'da yaşayan Anna Anderson ise 1922 yılında Anastasya olduğunu iddia etti. İnfaz sırasında yaralandığını, bir askerin kendisini kurtardığını ileri sürdü. Miras için açılan dava 1970'lere kadar sürdü. Anderson Anastasya olduğunu ispat edemediği için, mahkeme miras talebini reddetti. Kanadada yaşayan Heino Tammet ise Çar'ın oğlu Aleksey olduğunu iddia etse de o da veliaht prens olduğunu ispatlayamadı.

İkinci mezar

2007 yılına kadar durum şu şekildeydi: 1979'da bulunan mezardan 4 kafatası çıkarılmış, jeolog Avdonin bunları tekrar gömmüştü. 1991'de resmi olarak açılan mezardan dokuz kişinin kemiklerine ulaşıldığı ve beş adet genetik belirteç ile yapılan adli genetik çalışmalar yardımıyla Çar'ın, Çariçe'nin ve üç kızlarının kimlik tespitinin yapıldığı ilan edildi. İki ceset kayıptı. 2007'de amatör bir grup arkeolog, ilk mezarın 70 metre uzağında kemik parçaları gördü. Toprak kazıldıkça 44 adet kemik ve diş parçasına ulaşıldı. Bu kemiklerle yapılan çalışmalardan sonra şu sonuçlara ulaşıldı: Kemikler iki kişiye aitti: 15-19 yaşları arasında bir kadın ve 2-15 yaşları arasında bir erkek. Mezarın yaşı 60 yıl olarak hesaplandı. Dişlerden birindeki gümüş dolgudan yola çıkılarak, kemiklerin aristokrat bir ailenin üyelerine ait olduğu ileri sürüldü. Sonunda on bir ceset tamamlanmıştı. Acaba bunlar gerçekten Anastasya ve Aleksey miydi? Rusya hükümeti, eski kemiklerden DNA kimliklendirme konusunda uzman olan, ABD ve Avusturya adli birimlerinden yardım istedi. Mitokondri DNA (mtDNA) ve kısa DNA tekrar dizisi (STR) test sonuçlarına göre, bu iki iskelet Çar'ın çocuklarına aitti. 17 Temmuz 1998'de, katliamdan 80 yıl sonra kemikler St. Petersburg'daki Aziz Peter Kilisesi'ne gömüldü. Ayrıca Putin yönetimi de Anastasya davasının artık kapandığını ilan etti.

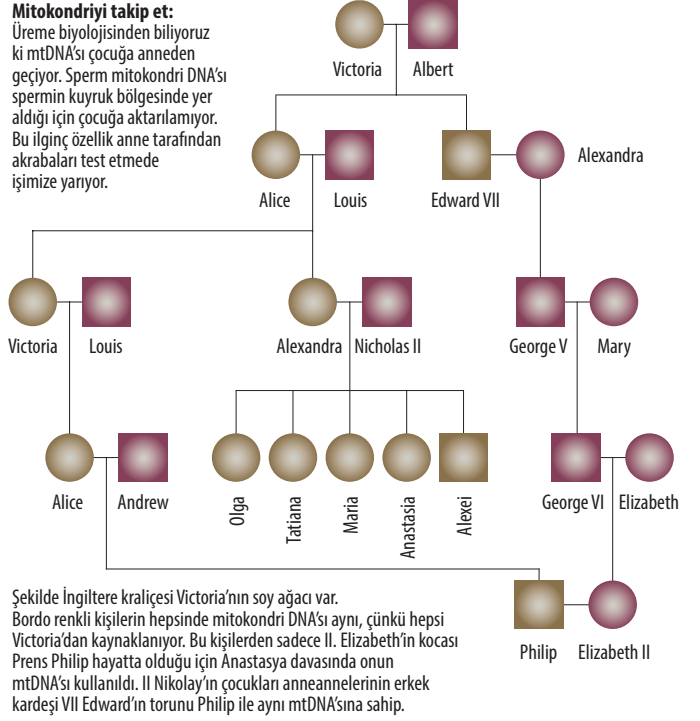
Adli kimliklendirme çalışmalarında karşılaştırma yapılabilmesi için ölenlerin yaşayan akrabaları da olmalı. 1994'te *Nature Genetics* dergisinde yayımlanan çalışmada ilk mezardakilerin Çar ve ailesi olduğu açıklanmıştı. Bu çalışmada Çariçe Aleksandra'nın yaşayan bir akrabası ile karşılaştırma yapıldı.

Aleksandra'nın anneannesi İngiltere Kraliçesi Victoria'dır. Dolayısıyla Edinburg Dükü Prens Philip Çariçe'nin büyük yeğenidir. Yani Çariçe, Victoria ve Philip anne tarafından birbirleriyle akrabadır. Sadece anneden çocuğa geçen mitokondrial DNA analizlerine göre, mezardaki kemiğin Aleksandra'ya ait olduğu ispatlandı. Üç kişinin mtDNA'sı aynıydı. Bu da üç kişinin anne tarafından akraba olduğunu gösteriyordu. Fakat Çar'ın mitokondri DNA'sının bir yerinde bir tuhafılık vardı. Genetikte "heteroplazmi" denilen bu durumda, aynı DNA bölgesinde iki farklı sonuç çıkar. Yani karşılaştırılan iki kişi anne tarafından akraba olmayabilir. Ancak akrabalarda da aynı heteroplazmi var ise iki kişi akraba kabul edilir. Biraz açarsak, anneden çocuğa aktarılan mitokondri DNA hem annede hem de çocuklarda aynı olmalıdır. Tek bir farklılık görülürse mutasyondan kaynaklandığı düşünülür. İki veya daha fazla fark var ise akraba olmadıklarına karar verilir. Bu sorunu ortadan kaldırmak için Çar'ın yaşayan yeğeninden kan vermesi istendi, ama o reddetti. Bunun üzerine Çar'ın anne tarafından en yakın akrabası olan Dük Georgi Romanov akla geldi. Çar'ın kardeşi olan Georgi, 1899'da 28 yaşındayken tüberkülozdan hayatını kaybetmişti. Georgi'nin DNA sonuçları Çar'ınkiler ile aynıydı. İkisinde de aynı bölgede heteroplazmi vardı. Bu, araştırmacıları rahatlatmıştı. İstatistiksel olarak mezardaki kemikler % 98 oranında Çar'a aitti, ama % 2 oranında da değildi. Adli bilimlerde, Bayez yöntemi ile iki hipotez karşılaştırılarak kanıtın ağırlığı hesaplanır. Bu kemikler ya Çar'a ait ya da Çar'a ait değil. Kanıtın ağırlığı ve hipotezlerin yanı sıra, hesaplamalarda ön olasılık denilen bir istatistiksel hesap daha kullanılıyor. Diyelim ki on bin kişilik bir toplu mezar bulundu. Burada gömülü olduğu bilinen bir kişinin cesedini arıyorsunuz. Bu cesedi bulmanızın ön olasılığı 1/10.000'dir. Yekaterinburg'daki ilk mezarda ön olasılık her bir ceset için 1/11'dir.

Tahmin edileceği gibi eski kemiklerden DNA elde etmek zor ve yıllar süren çalışmalar gerektiriyor. Bazen sonuç alınmadığı da oluyor. 2012'nin Ekim ayında Nature dergisinde yayımlanan bir habere göre DNA'nın yarı ömrü 521 yıl olarak hesaplandı. Günümüzün teknik imkânlarıyla, 8000 yıllık bir kuş iskeletinden DNA elde edildi. DNA'nın bu uzun yarılanma ömrü adli çalışmalarda fayda sağlıyor. Çok eski kemiklerden ve kan lekelerinden bile DNA elde edilebiliyor.

Mitokondriyi takip et: Üreme biyolojisinden biliyoruz ki mtDNA'sı çocuğa anneden geçiyor. Sperm mitokondri DNA'sı sperm kuyruk bölgesinde yer aldığı için çocuğa aktarılamıyor. Bu ilginç özellik anne tarafından akrabaları test etmede işimize yarıyor.

Şekilde İngiltere kraliçesi Victoria'nın soy ağacı var. Bordo renkli kişilerin hepsinde mitokondri DNA'sı aynı, çünkü hepsi Victoria'dan kaynaklanıyor. Bu kişilerden sadece II. Elizabeth'in kocası Prens Philip hayatta olduğu için Anastasya davasında onun mtDNA'sı kullanıldı. II. Nikolay'ın çocukları anneannelerinin erkek kardeşi VII Edward'ın torunu Philip ile aynı mtDNA'sına sahip.

Ortalık karışıyor

1999'da ilginç bir gelişme yaşandı. St. Petersburg'daki Aziz Peter Kilisesi'ndeki cenaze töreninden bir yıl sonra Japon araştırmacı Nagai mezardaki kemiklerin Çar II Nikolay'a ait olmadığını açıkladı. Nagai bu sonuca nasıl varmıştı? Bir mendil yardımı ile. Kanlı bir mendil. Olay 1891'e dayanıyor. Çar II. Nikolay gençliğinde babası ile birlikte Japonya gezisine katılır. Otsu kentinde bir suikast girişimine maruz kalırlar. Veliht Nikolay'ın gömleği kanlar içinde kalır. Kanama bir mendille durdurulur. Bu mendil daha sonra Japonya'da bir müzeye koyulur. Nagai, işte bu mendil üzerinden DNA analizi yaparak elde ettiği sonuçları Japonya'da yayımlanan bir dergide duyurdu. 100 yıllık bir kan izinden DNA elde etmişti. Ancak 2008'de Rus araştırmacılar Çar'ın kanlı gömleğinden tekrar DNA analizi yapıp kemiklerin Çar'a ait olduğunu, Nagai'nin yanlış olduğunu söyledi. Nagai, 1998'de Dük Georgi'ye ait 25 saç telini inceledi. Yaptığı mtDNA analizleri sonucu Nagai'nin fikri değişmedi. Kemiklerin Çar'a ait olmadığında ısrar etti.

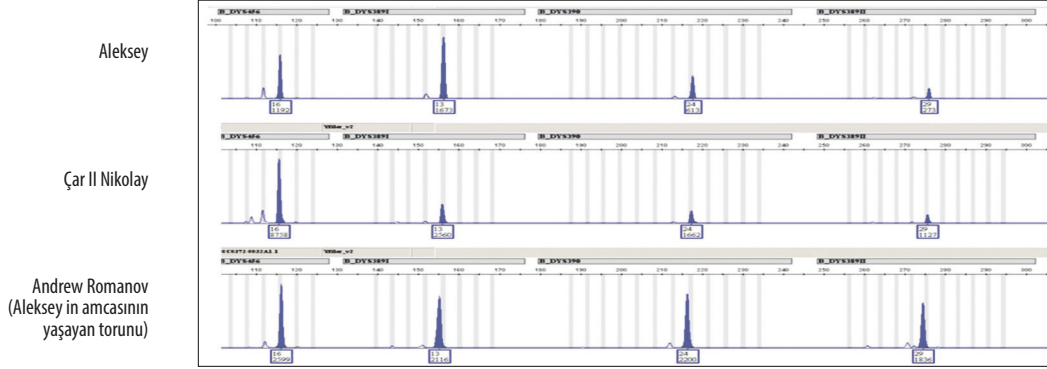

Soldaki fotoğraf: Çar ve ailesi. Anastasya elini Aleksey'in boynuna atmış. Üstte ilk fotoğraf: 1970'li yıllarda bulunan ilk mezar. Üstte ikinci fotoğraf: İkinci mezar. Üstte üçüncü fotoğraf: Çıkarılan kemiklerden bazıları

Gen/STR	Çar	Çariçe	Olga	Maria	Tatiana	Anastasya	Aleksey
Amelogenin	X-Y	X-X	X-X	X-X	X-X	X-X	X-Y
TH01	7-9,3	8-8	8-9,3	7-8	8-9,3	7-8	8-9,3
vWA	15-16	15-16	15-16	15-16	15-16	15-16	15-16
TPOX	8-8	8-8	8-8	8-8	8-8	8-8	8-8
FGA	20-22	20-20	20-22	20-20	20-22	20-22	20-22

Çar ve ailesinin akraba olduğunu genetik olarak da kanıtlayan STR gen profilleri. Mezardaki kemiklerden elde edilen DNA'lar birbirleri ile karşılaştırılıyor. Bu verilere göre dört çocuğun anne babası Çar ve Çariçe. Örneğin TH01 geni için Çar 7-9,3 genotipinde iken, Çariçe 8-8 genotipinde. Anastasya 7'yi babasından, 8'i annesinden almış. FGA için Aleksey 20'yi annesinden, 22'yi babasından almış. XX dişi, XY erkek genotipi gösteriyor. 7 ve 9,3 gibi sayılar kısa tekrar dizilerindeki (STR-short tandem

repeats) tekrar sayısını gösteriyor. Örneğin DNA'daki guanin, adenin ve timinden oluşan bir dizi (GAT), DNA üzerinde 7 kez tekrar ettiyse bunu 7 rakamıyla gösteriyoruz. Bu tekrarlar herkeste farklı olabiliyor. 16 adet STR belirteci ile bir analiz yapıldığında ise matematiksel olarak iki kişinin aynı profili vermesi trilyonda bir oluyor. Dünya'da yedi milyar insan olduğu için hatta bugüne kadar Dünya'dan iki yüz milyar insan gelip geçtiği için, kimse birbirine genetik olarak benzememiş oluyor.

Çar, oğlu ve akrabaları Andrew'un kısa DNA dizisi (STR) belirteçleri ile yapılan genetik test sonuçları.

Bu sonuçlara göre üç erkek birbirleri ile akraba.

Babadan oğula geçen Y kromozomundaki STR belirteçleri üçünde de aynı.

2004'te ise Standford Üniversitesi'nden ABD'li araştırmacı Alec Knight ortalığı iyice karıştırdı. Çariçe Aleksandra'nın kız kardeşi Düşüş Fyodorovna'nın kemiklerinde yapılan testler 10 yıl önceki sonuçlarla örtüşmüyordu. Yani mezardaki kadın Çariçe değildi. Bilim dünyasında tartışmalar iyice arttı. Hangi uzmanın sonucuna güvenilecekti? Ella diye tanınan Elisabeth Fyodorovna, Çar'ın amcası Sergei ile evliydi. Fyodorovna, kocası 1905'te öldürülünce kendisini kiliseye adanarak rahibe oldu. Ancak 1918'de Bolşevik İhtilali'nde, kardeşi Çariçe Aleksandra'dan bir gün sonra idam edildi. Anlatıldığına göre Ella'nın cesedi köylüler tarafından kaçırılıp Ortodoks Kilisesi'ne teslim edildi. Sonra da kemikleri Kudüs'teki Rus Ortodoks Kilisesi'ne gönderildi. 1982'de Ella'nın Kudüs'teki mezarı açıldı. Bir parmağı, New York'ta yaşayan Filistin Ortodoks Topluluğu liderinin evinde korumaya alındı. ABD'li araştırmacılar işte bu parmaktan DNA elde etti. Sonuçlara göre mezardaki kemikler Çariçe'ye ait değildi. Çar'ın ilk mezarda olduğunu ileri süren araştırmacılar, bu sonuca güvenmiyor. "Bu parmağın Çariçe'nin kardeşine ait olduğunu nereden bileceğiz" diye soruyorlar. Bu olaylarda görüldüğü gibi bazen bir kemik, bazen bir kıl, bazen de kanlı bir mendildeki bir damla kan, gizemli dosyaların çözümüne katkıda bulunabiliyor. Adli bilimlere ve adli genetik işte böyle heyecan verici bir dünya. Knight ve ekibi son olarak, kafaları iyice karıştıran daha çarpıcı bir iddia ortaya attı. Üç Rus doktorun raporuna göre Çar 1891'de Japonya'da başından kılıçla yaralanınca başında derin bir yara oluşmuştu. Knight, Yekaterinburg'da Çar'a ait olduğu iddia edilen kafatasında böyle bir yara izi olmadığını söyledi. Knight'ın bu çalışması, 2004'te *Annal Human Biology* adlı dergide yayımlandı.

Sonuç: İngiliz ve Rus araştırmacılar, ellerindeki güçlü bilimsel verilere dayanarak mezarlardan çıkan kemiklerin 1918'in Temmuz ayında öldürülen Çar'a ve ailesine ait olduğunu söylerken, Japon ve ABD'li bir grup bilim insanı ise yine bilimsel verilere dayanarak bunu reddediyor. Gerçeği belki hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Belki de yakın gelecekte adli genetik tekniklerinin daha da gelişmesi ile kesin sonuçlara ulaşabileceğiz. Örneğin kemiklerden yola çıkarak saç, göz rengi, yüz yapısı gibi bilgilere ulaşabileceğiz. Ya da bulunacak üçüncü bir mezar şüpheleri ortadan kaldıracak veya ortalığı iyice karıştıracak. Bunu zaman gösterecek. Ama değişmeyen tek şey bilimin ve teknolojinin tarihi olayları aydınlatmada büyük yarar sağladığı ve şüpheli adli vakaların çözümüne önemli katkı yaptığıdır. Yıllardır mezarları açılan, kapatılıp yeniden açılan Çar'ın ve aile üyelerinin kemikleri test edildi. Tekrar test edildi, doğrulandı, yalanlandı. Bilimsel yayınlar yapıldı. ABD, Moskova ve Japonya üçgeninde devam eden araştırmalardan kesin sonuçlar elde edilemedi. Romanov ailesini araştıran Amerikalı araştırmacı Michael Coble "Anastasya ve ailesi huzur içinde uyusun. Zaman, artık ihtilaf ve karışıklıkları bir yana bırakıp aileyi mezarlarında rahat bırakma zamanı" diyor. Yorumu siz okuyucularımıza bırakıyoruz.

Kaynaklar

Coble, M., "The identification of the Romanovs: Can we put the controversies to rest", *Investigative Genetics*, Cilt 2, Sayı 20, s. 1-7, 2011.
Coble, M., "Mystery solved: The identification of the two missing Romanov children using DNA analysis", *Plos One*, Cilt 4, Sayı 3, s. e4838, 2009.
Rogaev, E., "Genomic identification in the historical case of the Nicholas II royal family",

Proceeding National Academy of Sciences (PNAS), Cilt 106, Sayı 13, s. 5258-5263, 2009.
Stone, R., "Buried, recovered, lost again? The Romanovs may never rest", *Science*, Sayı 303, s. 753, 2004.
Knight, A., "Ongoing controversy over Romanov remains", *Science*, Sayı 306, s. 407, 2004.
<http://www.nature.com/news/dna-has-a-521-year-half-life>